

Agnieszka Metelska

Przegląd czasopism prawniczych

Palestra 49/1-2(553-554), 207-212

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGŁĄD CZASOPISM PRAWNICZYCH

***Przegląd Sądowy*, nr 10, 2003 r.**

Dotychczasowe badania kryminologiczne w kraju nie rzuciły pełnego światła na relację pomiędzy bezrobociem a przestępczością. Leon Chełmicki-Tyszkiewicz w artykule „Bezrobocie a prawo karne” podkreśla, że osoby pozbawione środków do życia mogą w desperacji popełniać różne przestępstwa przeciwko mieniu oraz inne – jak handel narkotykami czy przemyt. Skala tych przestępstw jest rozległa: od przestępczości zorganizowanej do kradzieży kieszonkowych, włamań do altanek, piwnic, wyłudzeń pieniędzy na rzekome cele charytatywne. Autor jest zdania, że groźne kolizje z prawem, których źródłem jest bezrobocie, nie są najtrudniejsze z punktu widzenia prawa karnego. Poważny problem polega na tym: czy w stosunku do bezrobotnego, który z nędzy kradnie cokolwiek, aby zaspokoić swoje elementarne potrzeby bytowe, można, a nawet trzeba, zastosować instytucje stanu wyższej konieczności? Jest to ważne pytanie o politykę karną wobec bezrobotnych – stwierdza prof. Chełmicki-Tyszkiewicz. Inny autor – Karol Weitz, pisze „O jurysdykcji krajowej w postępowaniu zabezpieczającym w świetle konwencji lugańskiej i prawa wspólnotowego”. Zgodnie z art. 24 konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej 16 września 1988 r. w Lugano, wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych w prawie państwa konwencyjnego, może zostać wniesiony do sądu tego państwa także wówczas, gdy na podstawie konwencji sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego państwa konwencyjnego. Przepis ten jest dosłownym powtórzeniem art. 24 konwencji podpisanej przez państwa ówczesnego EWG w Brukseli 27 września 1968 r. Konwencja brukselska zastąpiona została z dniem 1 marca 2002 r. rozporządzeniem Rady Unii Europejskiej nr 44/2001. Problemy, jakie stoją obecnie przed sądami polskimi w postępowaniu zabezpieczającym, przedstawił autor w dwóch rozdziałach: orzekanie o środkach tymczasowych przez sąd państwa mającego jurysdykcję krajową w sprawie głównej, orzekanie jw. przez sąd państwa niemającego jurysdykcji krajowej w sprawie głównej.

***Państwo i Prawo*, nr 11, 2003 r.**

„Gorliwość świadka koronnego, z jaką oskarżał swoich kompanów, powodowała narastanie wątpliwości, co do prawdziwości jego zeznań. Argumentowano, że dla uzyskania

bezkarności będzie fałszywie oskarżał inne osoby, określano go jako polującego na żer, ze strykiem dookoła szyi” – ten średniowieczny angielski opis jest fragmentem artykułu Joanny Paśkiewicz „Angielski rodowód instytucji świadka koronnego”. Dwunastowieczna Anglia borykała się z przestępczością grupową i korzystała z dzisiejszej formuły „świadka koronnego”. Był to już w miarę dobrze unormowany element procesu karnego, wcześniejszy od ławy przysięgłych. Korona angielska dopiero pod koniec XVII w. sięgnęła po regulację prawną przyznawania immunitetów współsprawcom przestępstw. Z początkiem XVIII w. wprowadzono zasadę, iż aby móc skazać w oparciu o zeznanie współsprawcy przestępstwa, należy znaleźć także inny niezależny dowód, który potwierdzałby i umacniał tak uzyskane zeznanie. Instrument prawny „świadka koronnego” przeniesiono również na grunt prawa amerykańskiego. Anglosaski nurt kontynuuje inny autor – Jacek Barcik, analizując „Brytyjskie ustawodawstwo antyterrorystyczne po 11 września 2001 r.”. Uchwalona przez parlament ustawa „Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001” (w skrócie: ATCSA) zdaje się wyrażać ogólnoswiatową tendencję do dewaluacji pojęcia „terroryzm”. Słowem tym zaczyna się obejmować bardzo szeroki wachlarz zagadnień. Prawnicy ostrzegają: częste i nierozważne posługiwanie się hasłami „terroryzm”, „terrorysta” stało się zbyt niebezpieczne, aby można to było zaakceptować w demokratycznym systemie prawnym, opartym na zdrowych zasadach. Małgorzata Anna Nestorowicz analizuje „Prawo obywateli państw członkowskich Unii Europejskich do świadczeń medycznych na obszarze Wspólnoty”. Po przystąpieniu do UE przybędzie nam europejskich pacjentów (wg zasad regulowanych przez Rozporządzenia wykonawcze Traktatu Rzymskiego). Ponadto każda osoba zatrudniona lub samozatrudniona w Polsce i ubezpieczona w polskim systemie ubezpieczeń (oraz członkowie rodziny) będzie mieć prawo do świadczeń zdrowotnych za granicą. W szczególnych przypadkach pacjent może być skierowany na leczenie lub badania diagnostyczne za granicą. Autorka konkluduje, że polski system prawny wydaje się być nieprzystosowany do nowej sytuacji i radzi, aby Biuro Rozliczeń Międzynarodowych w Ministerstwie Zdrowia przemieścić do Narodowego Funduszu Zdrowia. Problem polskiego zdrowia z krajowej perspektywy oświetla Wiesław Śniecickowski w artykule „Charakter prawny świadczenia zdrowotnego jako publicznego prawa podmiotowego”.

Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego, nr 10, 2003 r.

„Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców bez zezwolenia?” Radosław L. Kwaśnicki, autor artykułu, uważa, że możliwe jest – i to w stosunkowo nieskomplikowany sposób – uniknięcie rygorów ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców, a więc w praktyce obowiązku uzyskania koniecznego zezwolenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Autor jest doktorantem Europejskiego Kolegium Doktoranckiego UJ i współpracownikiem międzynarodowej spółki prawniczej „Gleiss Lutz”. Przedstawiono algorytm postępowania, który pozwala na uniknięcie zezwolenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji przy nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców. Przeanalizowano dwa wyjątki-furtki zwalniające od obowiązku jw.: nabywanie lub obejmowanie pakietu udziałów (akcji) niemożliwiających im „kontroli” nad spółką, nabycie lub objęcie przez cudzoziemców udziałów (akcji) „spółki kontrolowanej” – jeżeli nabywcami są cudzoziemcy posiadający status wspólnika lub akcjonariusza takiej spółki. Marcin Wnukowski w artykule „Ustawa o finansowym wspieraniu inwestycji” analizuje ustawę, która weszła w życie 19

maja 2002 r. i ma stanowić instrument zgodny z prawem Wspólnoty Europejskiej, umożliwiający udzielanie pomocy ze środków publicznych przedsiębiorcom. Jest to również instrument polityki gospodarczej, stanowiący odpowiedź na postępujący spadek nakładów inwestycyjnych w Polsce. Wsparcie może być udzielone przedsiębiorcy, który spełnia określoną w ustawie kombinację kryteriów: minimum jedno kryterium wg art. 3 ust. 1 plus dwa kryteria przewidziane w art. 3 ust. 2. Przesłanki udzielenia wsparcia w pierwszym przypadku są następujące: gdy wartość nowej inwestycji jest nie mniejsza niż równowartość kwoty 10 mln euro lub wartość nowej inwestycji jest nie mniejsza niż równowartość kwoty 500 tys. euro, gdy inwestycja dotyczy rozbudowy lub modernizacji istniejącego przedsiębiorstwa i wiąże się z utrzymaniem co najmniej 100 miejsc pracy lub 50 miejsc pracy w przypadku inwestycji w jednym z obszarów wsparcia przez nie mniej niż 5 lat. Jeśli inwestycja stwarza co najmniej 20 nowych miejsc pracy na nie mniej niż 5 lat lub wprowadza innowację technologiczną. Dodatkowo inwestycja musi spełniać co najmniej dwa dodatkowe kryteria: wpływać na rozwój gospodarczy regionu, przyczyniać się do rozwoju współpracy z krajowym zapleczem naukowo-badawczym, mieć wpływ na lokalny rynek pracy itp.

***Przegląd Prawa Handlowego*, nr 10, 2003 r.**

Nowelizacja kodeksu cywilnego z 14 lutego 2003 r. dotknęła również trybu zawarcia umowy w drodze negocjacji. Pisz o tym Dominika Rogoń w artykule „Problemy negocjacyjnego trybu zawarcia umowy po nowelizacji kodeksu cywilnego”. Dotychczasowy art. 72 k.c. został rozbudowany: w obecnym art. 72 § 1 k.c. dostosowano język prawny do języka praktyki obrotu gospodarczego, zastępując tradycyjne „rokowania” nowoczesnym i językowo bardziej elastycznym pojęciem „negocjacji”. Artykuł stanowi próbę przybliżenia całości problematyki związanej z procesem negocjacji. Beata Janiszewska nawiązuje do ww. nowelizacji kodeksu cywilnego w artykule „Klauzula generalna dobrych obyczajów w znowelizowanych przepisach kodeksu cywilnego”. Pojęcie dobrych obyczajów dwukrotnie powoływane jest w przepisach z ustawy z 14 lutego 2003 r.: w art. 70 § 1 k.c. (regulującym dopuszczalność unieważnienia umowy zawartej w trybie przetargu) oraz w art. 72 § 2 k.c. (normującym odpowiedzialność z tytułu *culpa in contrahendo*). Pojawienie się tej klauzuli generalnej w przepisach części ogólnej kodeksu cywilnego zachęca nie tylko do wykładni terminu „dobre obyczaje” na tle obu wymienionych wyżej unormowań, ale także do szerszej refleksji na temat aktualnych kierunków zmian ustawodawczych w zakresie reguł słusznosciowych. Artykuł „Restrukturyzacja długu z euroobligacji”, autorstwa Michała Grzybczyka i Bartosza Kosteckiego, poświęcony jest analizie wybranych zagadnień procesu restrukturyzacji długu wynikającego z emisji euroobligacji – w kontekście wejścia w życie prawa upadłościowego i naprawczego. Zaprezentowane zostały również niektóre kwestie związane z restrukturyzacją euroobligacji poprzez zamianę długu na akcje emitenta będącego spółką publiczną.

***Monitor Podatkowy*, nr 10, 2003 r.**

„Podatek importowy i podatek akcyzowy – nowe uprawnienia organów celnych”, to artykuł Mieczysława Nogaja nt. zadań i kompetencji organów celnych w zakresie impor-

towego podatku VAT i podatku akcyzowego. Tzw. ustawa konsolidacyjna z 1 września 2003 r. zmieniła zadania i kompetencje organów i organizację jednostek podległych Ministrowi Finansów. Autor uważa jednak, że nie podejmuje ona głębiej kwestii ukształtowanej dotychczas procedury postępowania w zakresie importowego podatku VAT, podatku akcyzowego oraz postępowań kontrolnych. Zmiany mają charakter doraźny, a ich część będzie obowiązywała tylko do 1 maja 2004 r. Do europejskiego prawa nawiązują także Rafał Ciołek i Tomasz Konik w artykule „Odsetki i należności licencyjne w Unii bez podatku u źródła”. Dotychczas harmonizację podatków bezpośrednich regulowały trzy dyrektywy unijne oraz jedna konwencja. W dniu 3 czerwca 2003 r. podpisana została nowa dyrektywa Rady nr 2003/49/EC o wspólnym systemie podatkowym w odniesieniu do odsetek oraz należności licencyjnych płaconych pomiędzy spółkami powiązаныmi z różnych Państw UE. Istota nowych regulacji polega na tym, że płatności odsetkowe oraz płatności licencyjne powstałe w jednym państwie UE będą zwolnione z opodatkowania w tym państwie (tzw. „państwo źródła”) pod warunkiem, że „właścicielem” tych płatności jest przedsiębiorstwo z siedzibą w innym państwie UE lub położony w kraju Unii zakład przedsiębiorstwa z siedzibą w jeszcze innym państwie unijnym. Wypłacane należności licencyjne lub odsetki opodatkowane będą wyłącznie w państwie siedziby otrzymujących je podmiotów. „Uchylenie lub zmiana ostatecznej decyzji podatkowej” jest przedmiotem analizy Leszka Guzka. Autor przedstawia warunki wzruszenia decyzji ostatecznej w trzech przypadkach decyzji: nietworzącej prawa dla strony, tworzącej prawa dla strony lub ustalającej (określającej) zobowiązanie.

***Monitor Prawniczy*, nr 23, 2003 r.**

Sprawozdanie pn. „VII Krajowy Zjazd Radców Prawnych – podsumowanie V kadencji i nowe wyzwania” porusza wiele problemów ważnych również dla polskiej adwokatury. Należy do nich akcesja do UE czy walka o utrzymanie pełnej samorządności, prowadzona przez radców pod hasłem: „państwo obywatelskie to również samorządność zawodowa”. Ogromne kontrowersje i sprzeciw wzbudził w środowisku (ok. 20 tys. członków korporacji) projekt autorstwa PiS, w którym partia ta argumentując, że samorządy coraz bardziej ograniczają dostęp do aplikacji, chce poprzez upaństwowienie i decentralizację pozbawić samorządy adwokacki i radcowski wpływu na nabór na aplikacje tych korporacji. Radcy zapowiedzieli także konieczność obrony prawa do tajemnicy zawodowej. Magdalena Błaszczyk publikuje I część artykułu „Nowe przepisy karne ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”. Analizuje wybrane przepisy karne dodane 5 lipca 2002 r. w drodze nowelizacji ZNKU. Marcin Krajewski przedstawia „Zmiany regulacji umowy ubezpieczenia w Kodeksie cywilnym”. W dniu 22 maja 2002 r. Sejm przyjął pakiet czterech ustaw ubezpieczeniowych, na które składają się: ustawa o działalności ubezpieczeniowej, ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, ustawa o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych oraz ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Ww. ustawy, co do zasady, wejdą w życie 1 stycznia 2004 r., jednak część przepisów zacznie obowiązywać dopiero po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w UE.

Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 11, 2003 r.

„Kodyfikacja prawa pracy. Wątpliwości i dylematy” – to ostatni artykuł prof. Tadeusza Zielińskiego (1926–2003), wybitnego prawnika, m.in. przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy. Autor nawiązuje do prac i doświadczeń powołanej 20 sierpnia 2002 r. Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy. Porusza fundamentalne problemy, jak wybór modelu prawa pracy, wolność gospodarcza a prawo pracy, wpływ przyszłej Konstytucji UE na prace kodyfikacyjne. Grzegorz Łukasiewicz zwraca uwagę na „Przekwalifikowania pracowników jako instrument restrukturyzacji przedsiębiorstwa”. Skutki restrukturyzacji mogą być rozpatrywane w dwóch wymiarach: ekonomicznym i społecznym. Szczególnie ważne są zmiany w wielkości i jakości zatrudnionego personelu. Z punktu widzenia pracowników zmiany mają charakter negatywny, ponieważ oznaczają przede wszystkim likwidację miejsc pracy. Autor opisuje: jak negatywne następstwa restrukturyzacji można minimalizować za pomocą wielu instrumentów – m.in. poprzez przekwalifikowanie pracowników. „Utrata zaufania jako podstawa rozwiązania stosunku pracy” jest przedmiotem rozważań Urszuli Jackowiak. Pracownik swoim działaniem lub zaniechaniem może doprowadzić do utraty zaufania, co stanowi kryzys związków interdyscyplinarnych. Utrata zaufania może być związana z niespełnieniem oczekiwań w jakimś konkretnym, ważnym dla pracodawcy zakresie. Przyczyną mogą być cechy osobowościowe pracownika, takie jak np. nieelojalność, okłamywanie pracodawcy, podważanie jego dobrego imienia, nieuczciwość itp.

Autorka analizuje: na ile utrata zaufania – postrzeganego jako element wewnętrznego, subiektywnego odczucia – może stanowić zasadną przesłankę rozwiązania stosunku pracy. Zwłaszcza, że wiąże się to w pewnym zakresie z ryzykiem osobowym, jakie obciąża pracodawcę.

Rejent, nr 10 (150 wydanie jubileuszowe), 2003 r.

W marcu 2003 r. Sejm RP uchwalił ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawę-przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Znaczenie obu tych uregulowań przedstawia Henryk Cioch w artykule „Organizacje pożytku publicznego i wolontariat – nowe regulacje prawne”. W rezultacie relacje pomiędzy państwem, jednostkami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi w sferze prawnej i finansowej powinny stać się bardziej czytelne. Istotą organizacji pozarządowych jest bowiem odciążenie, a w dłuższej perspektywie nawet zastępowanie sektora publicznego w realizacji jego licznych zadań. Tym bardziej, że taki jest standard w rozwiniętych demokracjach, a grosz publiczny jest efektywniej wykorzystywany przez organizacje pozarządowe. Jacek Gołaczyński pisze o „Wybranych zagadnieniach egzekucji z rachunku bankowego”. Autor podejmuje próbę definicji różnych rodzajów rachunku bankowego, przedstawia postępowanie egzekucyjne z rachunku bankowego i jego ograniczenia (wyłączone spod egzekucji kategorie wypłat), skutki zajęcia rachunku. Podkreśla odpowiedzialność pracowników banku prowadzącego rachunki. Dotyczy to głównie obowiązku przekazywania odpowiednich środków komornikowi i niedokonywanie wypłat z zajętego rachunku poza kwotami określonymi w art. 890 § 2 k.p.c. Jerzy Jacyszyn w artykule „Przedsiębiorca a wolny zawód” analizuje drogę od przedwojennego pojęcia „kupiec” poprzez

„podmiot gospodarczy” – do po raz pierwszy użytego w powojennym ustawodawstwie terminu „przedsiębiorca” (ustawa z 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Wykonywanie niektórych wolnych zawodów może się odbywać w różny sposób: samodzielnie i na własny rachunek, i wtedy przybiera postać wykonywania wolnego zawodu, a także w ramach prowadzenia działalności gospodarczej we własnym imieniu i na własny rachunek, i wówczas mamy do czynienia z przedsiębiorcą. W konkluzji napisano, że różnice pomiędzy wolnym zawodem a przedsiębiorcą są widoczne, a ich zakresy pojęciowe nieczytelne. Autor uważa, że zagadnienie to dojrzało do zmiany legislacyjnej.

Opracowała: *Agnieszka Metelska*